

Lourdes Oñederra, *Eta emakumeari sugeak esan zion*, Donostia, Erein

ZER ESAN OTE ZION SUGEAK EMAKUMEARI?

Mari Jose OLAZIREGI

Mendebaldeko testurik izugarrienetakoari egindako erreferentziak ematen dio hasiera nobela honi. Sagarra janez gero, Jainkoa bezalakoak izango zirela, jakituria guztiaren jabe, agindu omen zion sugeak Evari. Ezin horrelako promesa bati ezetz esan eta ondorioak ezagunak zalzkigu: zigorra eta errua. Eta... emakumezkoaren kasuan, gl-zonekiko menpekotasunean bizitzera kondenatuta egotea. Pasarte gutxi izango dira alpatutakoa bezain iradokitzaileak eta horregatik, nobela honen irudi-sorburu egoki ere bihurtzen da. Baina horretan geratzen da kontua, Biblia ez baita nobela honen abiapuntu tematikoa.

Oñederraren nobela honek gl-zonezkoen eta emakumezkoen arteko amildegiaz, bakardadeaz, bilaketa oren alferrikakotasunaz edo gure bizitzari zentzua ematen dioten istorio nahiz kontsignen hutsaltasunaz hitz egiten digu. Literatur lan on guztietan bezala, gure oso barrukoak diren bizikizun eta ezinego-

nak testuratu dizkigu narratzaileak. 100 metro nobelaren epilogo ezagunak edo *Ere, Oh Euzkadil* nahiz *Egunkaria*-n argitara emandako lanek egilearen lehenengo nobela hau interesgarria izango zela agintzen bazlguen, nire Irakurle-Igurikimenak bete egin direla esanez jarraitu beharko nuke. Azkenaldian irakurri dudan nobelarik sendo eta erakargarriena iruditu zait, artifizio literario gutxiakoa, baina aldi berean, forma literarioaren aldetik, trinkoa.

Hogeita hamabost urteko protagonistak, Teresak, W-ra (Vlenara) egiten duen bidaiak fisikoa bihurtzen da emakumezko honen barne-bidaiak irudikatzen aitzakia narratiboa. Hasieratik bertatik alpatzen zalzkigun irudi eta erreferentzietan (*The four seasons*-en (1986) gizakiaren adin desberdinak margotu zituen Jaspers Johns margolaria, A. Vivaldi edo F. De André-ren kanta), badakigu heriotza izan ezean, beste helmugarik ez duen bidaiak baten aurrean gaudela. Baina hori bakarrik

ez, urtaroen kronologia-ziklikoari eusten dion nobela honetan, hasierako atalean jakinarazten zaizkigu Is-torloaren klabe guztiak, baita amaiera bera ere: Teresak 10 urte darama ezkontuta ("urte gehiegi aspertuta egoteko") eta bere nekea arindu nahian egindako bidala honen ostean, nekatuago eta bakardade handiagoz geratuko da (17).

Eta Vienan gaudenez, mende hasieran Habsburgotarren dekadentzia bizia izan zuen hirian, ulergarria da L. Wittgenstein alpatzea. Bera izan zen adierazpide artistiko desberdinetan hedatuz zihoazen aire berritzaileak hizkuntzaren filosofiaren eremura eramane zituena. Txikitako Teresari Alegiako hiletetan izan zuen lehenengo ezusteak hizkuntzak errealtatearekin duen etena erakutsi bazion, heldutasuneko Teresak badaki etengabe traizio egiten dioten hitz horietan (maitasuna, adiskidetasuna, ilusioak,...) babes aurkitzera kondenatuta dagoela. Horregatik, Becketten pertsonalen antzera, "kontatu, esan, hitz egin" (133) beste irtenbiderik ez du, nahiz eta, badakien, hitzok, txikitatik bermatuta ilusioak, guztiz *susmagarriak* direla (*L'Ere du soupçon* deltu zion beste hark gure aro garaikideari).

Modu honetan, elementu horiekin guztiekin antolatuz doan nobela honek, generoen arteko mugekin, paragrafoen kokapen eta antolaketaekin, jolasten du. Kontua ez da bakarrik pertsonaia nagusiaren baitan gertatzen den bilakaera testuratzeari, aldaketa hori deskri-

batzeko behar diren ohiko tresna narratiboak iraultzea ere bai. Hauen artean, bigarren pertsonaren erabileraredo nobelaren kronologia linealaren iraultzea alpatu beharko genituzke. Teresa da nobelaren gune nagusia eta pertsonaia batetik bestera etengabe mugituz doan narrazio-fokoa ere, harengana eramaten gaitu beti. Pertsonalen bizirikizun ezkutuenak testuratzuz, sentsualtasun handiz murrizten dira usain (perfumearen limoi usala), mugimendu (eskuena), ikusmen (durallexak) edo ukimenez eragindako zirrarak.

Mendeetan zehar koadro nahiz liburuaren ilustrazioetan emakumeak irudikatu diren moduan, Teresak leihotik begira ematen ditu orduak, etxearen edo orolimenen babesean gordirik. Alferrikakoa zale nobelako pertsonala maskulinoel harengana hurbiltzen ahalegintzea, urruti, oso urruti baitago. Eta horixe da, hain justu, nobela honen gune tematikoa osatzen duen funtsezko kontua: emakumezkoen eta gizonezkoen arteko urruntasuna, bizitzeko eta sentitzeko modu desberdintasuna, ezinulertu erabatekoa. Teresaren senar altu intelljenteak, bihotzean daraman Luisek, Imanol gazte erakargarri hark,... Genoako hotelean lehenengoz dardarazi zuenak,... ez dute, inondik ere, ulertu-maitatu-asebete. Hasieran datorren *Dire Straits-en* kantan dion moduan ("when we make love you used to cry"), zerbaitegatik egiten dute negar emakumezkoek amodioa egiten dutenean. Seguraski, Teresak dion bezala, gizonezkoen maitasuna

elastikoa dela pentsatzen dutelako, ulertezinak, uklezinak direla somatzen dutelako. Mola adierazi kontua *Belle de jour* edo *Le denier métro* (122) filmeetako protagonistak hain ongi irudikatu ziguna oroituko gabe. Amodioa, sexua, ilusioak,... eta ziurra den gauza bakarra: heriotza. Osagai horiek guztiak ditu li-

buru honek,... eta protagonistaren erabaki ausarta amaieran, guztia-ekin eten eta berriro hasiera bultzatzen duena.

Edozein alderitatik begiratuta ere, nobela hunkigarria idatzi digu Oñederrak. Niri dagokidanez, bigarrenaren zain geratzen naiz.